

Zapomniane królestwo

To królestwo istniało w latach 1795 - 1893 a więc przez blisko sto lat. Położone było na wulkanicznych wyspach tworzących rozległy archipelag Hawajów, w północnej części Oceanu Spokojnego. Choć wysp budujących ten archipelag jest ponad 130, to jednak tylko na siedmiu z nich mieszkają ludzie.

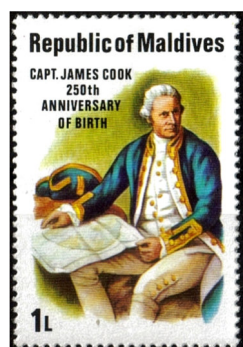
Są to wyspy: Hawai'i, O'ahu, Kaua'i, Moloka'i, Lāna'i, Maui i Ni'ihau.

Stolicą i zarazem największym miastem Hawajów jest Honolulu.

Największa góra Hawajów, Mauna Kea, wznosi się na wysokość 4205 m n.p.m. Hawaje posiadają dwa parki narodowe: Haleakalā na wyspie Maui oraz Wulkany Hawai'i w południowej części tej wyspy.

Archipelag położony jest 3200 kilometrów na południowy zachód od Ameryki Północnej.

Izolacja wysp oraz zróżnicowanie środowiska (wysokości oraz tropikalny klimat) stworzyły szeroki wachlarz endemicznej flory i fauny.

Pierwszym Europejczykiem, który dotarł do tych wysp w 1778 roku był słynny angielski podróżnik i badacz, James Cook. Stało się to w czasie jego trzeciej wyprawy badawczej. Cook wyruszył w drogę na statku „Resolution”.

Towarzyszyli mu, między innymi, dowódca drugiego statku „Discovery” Charles Clerke i George Vancouver (późniejszy odkrywca wybrzeży Ameryki Północnej).

Po minięciu Przylądka Dobrej Nadziei i Wysp Księcia Edwarda zatrzymali się na Wyspie Kerguelena (na południowych krańcach Oceanu Indyjskiego, ponad 5300 km na południowy wschód od Afryki). W lutym 1777 roku Cook po raz trzeci dopłynął do Nowej Zelandii, a kilka miesięcy później po raz drugi do Wysp Tonga.

W grudniu 1777 roku po opuszczeniu Tahiti ekspedycja skierowała się na północ w celu zbadania wód północnego Pacyfiku i odnalezienia Przejścia Północno-Zachodniego. Dotychczasowe próby znalezienia tego przejścia każdorazowo kończyły się niepowodzeniem. Pokonawszy Ocean Spokojny, Cook dopłynął do Ameryki Północnej (do okolic dzisiejszego Oregonu) i ruszył na północ kierując się do Kolumbii Brytyjskiej.

18 stycznia 1778 roku ekspedycja dopłynęła na Hawaje, do północnej części archipelagu. Cook nazwał je „Sandwich Islands”, na cześć swojego sponsora Johna Montagu, 4 hrabiego Sandwich, ale nazwa ta nie przyjęła się. Pozostała nazwa Hawaje, pochodząca od miejscowej nazwy Moku'āina o Hawai'i.

Według obserwacji Cooka, wyspiarze mówili językiem podobnym do języków używanych przez mieszkańców Oceanii. Dopłynięcie statków przyjęte zostało ze zdumieniem ze strony Hawajczyków.

Według relacji porucznika Jamesa Kinga, wyspiarze uznali załogę za istoty wyższe, a Cooka za boga.

Do dopłynięcia do wysp Cook natychmiast zakazał marynarzom stosunków z kobietami z obawy o rozpowszechnienie chorób wenerycznych.

Brytyjczycy nie zabawili wówczas dłużej na tych wyspach. Po krótkim postoju w Cieśninie Nootka (przy wyspie Vancouver), wiosną w 1778 roku ekspedycja wyruszyła na północ docierając do 65 równoleżnika. Zgodnie z rozkazami Admiralicji Cook miał przeszukać wybrzeże, starając się odnaleźć fiordy i rzeki mogące być trasami prowadzącymi do Przejścia Północno-Zachodniego. Spotykani ludzie wydawali się Brytyjczykom dziwakami, wkładającymi kości zdobione paciorkami przez duże otwory przecięte pod dolną wargą. Cookowi spodobały się bardzo miejscowe ubrania: opończe z futer wydr i bobrów. Krajowcy nieświadomi rzeczywistej wartości tych przedmiotów w Europie oddawali za pojedynczy paciorek nawet dziesięć skór (wartych dziesięciokrotnie więcej niż roczny zarobek marynarza).

27 czerwca 1778 roku Cook dopłynął do wyspy Unalaska (w archipelagu Aleutów między Alaską a Kamczatką). Przedostawszy się przez Cieśninę Beringa (nazwę tę James Cook nadał cieśninie na cześć Vitusa Beringa, duńskiego żeglarza służącego w marynarce rosyjskiej), ekspedycja dotarła do 71° szerokości geograficznej.

Nie mogąc pokonać pola lodowego ekspedycja sporządziła jedynie mapy Półwyspu Czukockiego i Alaski. Cookowi udało się określić dokładny zasięg lądów na Morzu Beringa, czego nie udało się wyprawie Vitusa Beringa podczas Wielkiej Ekspedycji Północnej z 1741 roku.

Nie mogąc przedostać się przez pokrywę lodową Cook zdecydował się zawrócić. Statki wycofały się na południe pod koniec sierpnia 1778 roku. Ze względu na uszkodzenia statku „Resolution”, Cook wrócił na kilka dni do Unalaski. Potem płynąc wzdłuż wybrzeży Ameryki Północnej Cook dotarł do Alaski, a stamtąd popłynął najpierw ku Kamczatce, a potem dalej na południe.

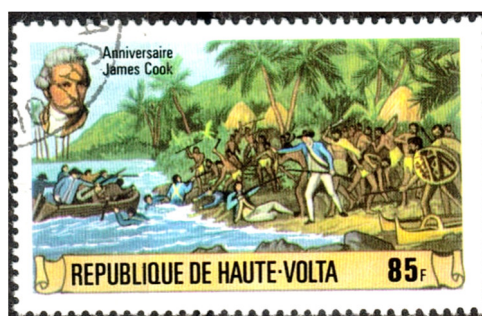
26 listopada 1778 roku ekspedycja wróciła na Hawaje, zatrzymując się w pobliżu wyspy Maui. Cook postanowił opłynąć wyspę bez przybijania do brzegu, by móc powstrzymać marynarzy przed nadmierną wymianą handlową i nawiązaniem stosunków seksualnych z kobietami, oraz ograniczyć przydział alkoholu dla marynarzy. Przed dopłynięciem na wyspę u niektórych marynarzy zauważono objawy chorób wenerycznych, które rozwinęły się w ciągu jedenastu miesięcy. Statki przez sześć tygodni opływały wyspę, prowadząc handel z tubylcami przybywającymi do nich na czółnach. W końcu 16 stycznia 1779 roku statki przybiły do brzegu, kiedy na pokładzie „Resolution” skończyły się zapasy wody. Podobnie jak podczas pierwszej wizyty krajowcy potraktowali załogę z czcią. Na powitanie podpłynęło ponad tysiąc łodzi. Tubylcy padli na ręce i kolana, chyląc czoła ku ziemi. Cooka i jego ludzi zaprowadzono do świątyni nad wodą, na której znajdowała się drewniana platforma ozdobiona dwudziestoma ludzkimi czaszkami. Następnie kapłan przeprowadził Cooka przez szereg rytuałów, podczas których Cook pozostawał ostrożny i bierny. Prawdopodobnie Hawajczycy uznali Cooka za wcielenie ich potężnego boga płodności oraz starodawnego króla. Co roku Hawajczycy celebrowali symboliczny powrót tego boga. Dzięki temu pierwsze dni po przybyciu na wyspę upłynęły żeglarzom głównie na niczym nie zakłóconym odpoczynku.

Ale po dwóch tygodniach pobytu na wyspie król i wodzowie zaczęli pytać, kiedy Brytyjczycy zamierzają odpłynąć. Na Mauna Loa wyspiarze zgromadzili górę jedzenia i przedmiotów oraz zabawiali gości pokazami boksu i zapasów. „Resolution” i „Discovery” wypłynęły na morze lecz ze względu na uszkodzenia i utrzymujące się sztormy Cook zdecydował się na powrót na wyspę, co wzbudziło zdziwienie i niepokój u tubylców. Wszelkie ślady gościnności minęły. Wyspiarze napadali na marynarzy, sztydził z żołnierzy stanowiących ochronę statków a nawet okradali statki.

Cook nakazał blokadę zatoki i ostrzał czołen krajowców, gdyby próbowali dostać się do niej. Wraz z dziesięcioma żołnierzami piechoty morskiej popłynął na brzeg. W pobliżu brzegu, jeszcze na wodzie, dla zapewnienia bezpieczeństwa kapitanowi czekali uzbrojeni marynarze na pokładzie dwóch szalup. Cook zamierzał schwytać wodza i trzymać go dopóki nie odzyska wszystkich ukradzionych rzeczy. Król wyspy zgodził się pójść na okręt. Gdy orszak zbliżał się do zatoki, z głębi lądu nadciągnęli Hawajczycy zdenerwowani wydarzeniem jakie miało miejsce na drugim końcu zatoki. Brytyjczycy zabili tam jednego z wodzów, usiłującego sforsować blokadę. Cooka i jego żołnierzy otoczył tłum, liczący kilka tysięcy ludzi. Tubylcy zaczęli zbierać kamienie i podnosić dzidy. Widząc znaczącą przewagę miejscowych, Cook porzucił plan wzięcia króla na zakładnika i dla postrachu wystrzelił z pistoletu załadowanego śrutem.

Huk wystraszył, ale nie uspokoił Hawajczyków.

Wyspiarze zaczęli rzucać w Anglików kamieniami i dzidami. Cook strzelił po raz drugi, zabijając jednego człowieka, po czym rozkazał żołnierzom oddać salwę i uciekać do łodzi. Żołnierze oddali salwę w tłum, ale zanim udało się im ponownie załadować broń, Hawajczycy rzucili się na nich spychając ich do zatoki. Do walki dołączyli żołnierze znajdujący się na łodziach. Cook próbował dostać się łodzi, która podpływała do plaży, podczas gdy druga już oddaliła się w głąb zatoki. Gdyby Cook potrafił pływać dostałby się wpław do szalupy oddalonej od niego tylko o 10 metrów, jednak zaatakowany przez Hawajczyków został od niej odcięty i pozostał na brzegu. Kiedy jeden z tubylców doskoczył do niego i z nienacka uderzył pałką w tył głowy, stanął bardzo zaskoczony tym, że Cook krzyknął z bólu. Okazało się, że to zwykły człowiek a nie żaden

bóg. Po chwili kapitan Cook i czterech jego żołnierzy leżało martwych. Cudem uratował się i przeżył George Vancouver. Zginęło również siedemnastu tubylców.

Po śmierci Cooka załoga statku usiłowała odzyskać uszkodzony fokmaszt „Resolution”, przyrządy astronomiczne i szczątki zabitych Anglików. Dzień po walce Hawajczycy drażnili Anglików, paradując po plaży w mundurach zabitych żołnierzy i pokazując im gołe pośladki. Pod osłoną ciemności, do Anglików podpłynął też hawajski kapłan, przywożąc paczkę, zawierającą udo Cooka. Resztę ciała spalono, a kości rozdzielono między króla i wodzów. Zachowanie tubylców, szczególnie obrzucanie marynarzy i ich łodzi kamieniami, wywoływało wściekłość u Anglików, którzy zaczęli strzelać do tubylców i podpalać okoliczne domy. Marynarze zabijali bezbronných ludzi, odcinali im głowy i przymocowywali je do łodzi. Podczas starcia zabito około 30 tubylców.

W lutym 1779 roku Hawajczycy przekazali załodze drugie zawiniątko zawierające inne szczątki Cooka. Były to spalone kończyny, skalp z uszami i obciętymi włosami oraz ponacinane i zasolone dwie dłonie. Zwrócone szczątki Anglicy włożyli do trumny i wrzucili w morze. Cook nie został zjedzony, jak to można czasami przeczytać, chociaż jego ciało rzeczywiście zostało ugotowane. Zrobiono to tylko po to, by wyciągnąć z niego kości, które według wierzeń Hawajczyków, obdarzone były boską mocą. Zachowano więc wyłącznie kości, a resztę ciała odrzucono i spalono.

Po śmierci Cooka załoga „Resolution” opuściła flagę do połowy masztu, oddała salut z dziesięciu dział i uderzyła w dzwon, po czym 29 kwietnia 1779 roku „Resolution” i „Discovery” popłynęły do portu Pietropawłowsk na Kamczatce, skąd dowodzący teraz wyprawą Charles Clerke wysłał do Admiralicji list z informacją o śmierci Cooka i z zobowiązaniem do kontynuowania poszukiwań Przejścia Północno-Zachodniego. Statki znowu dopłynęły do 70° szerokości północnej i ponownie zawróciły. W drodze powrotnej, 22 sierpnia 1779 roku Clerke zmarł na gruźlicę. Został pochowany na Kamczatce pod wierzbami posadzonymi przez załogę. Dowództwo nad „Resolution” objął Amerykanin John Gore, a nad „Discovery” James King. 13 stycznia 1780 roku statki dotarły do Makau na wybrzeżu Chin. W sierpniu 1780 roku statki dotarły w końcu do Wielkiej Brytanii.

Okazało się, że mieszkańcy Hawajów to nie wystraszeni dzicy, lecz całkiem nieźle zorganizowana wspólnota, z którą należało się liczyć. Pierwsi osadnicy zamieszkali na wyspach już w roku 300 naszej ery. Prawdopodobnie przybyli z Polinezji, z Markizów i Tahiti. Mieli swoich wodzów, swoją religię i własną mitologię. Te starożytne Hawaje charakteryzowały się powolnym, ale stałym wzrostem liczby ludności.

Po wyprawach Cooka i licznych publikacjach, które opisywały jego podróże, Hawaje stały się interesującym celem dla wielu Europejczyków: odkrywców, kupców oraz wielorybników. Szczególne zainteresowanie wzbudzały u Brytyjczyków. Jednak brytyjscy przybysze przynosili ze sobą na wyspy wiele niespotykanych tam chorób, przez co gwałtownie spadła miejscowa populacja. Hawajczycy nie byli odporni na takie choroby, jak grypa, ospa czy odra. W 1850 roku odra zabiła 20 procent miejscowej ludności. W latach 1816–1817 kontrolę nad wyspą Kaua’i próbowali uzyskać Rosjanie. Przystąpili nawet do budowy fortu, co miejscowa ludność akceptowała i odnosiła się do nich przyjaźnie. Jednak ostatecznie działania te nie przyniosły im spodziewanych zysków i opuścili wyspy.

Pod koniec XVIII wieku, wodzowie poszczególnych wysp walczyli o uzyskanie władzy nad całym archipelagiem. Po serii bitew skończonych w 1795 roku, które spowodowały przyłączenie wyspy Kaua’i w 1810 roku, wszystkie zamieszkane wyspy zostały podporządkowane jednemu władcy – królowi Kamehameha I. Na znaczku pocztowym wydrukowanym w 1899 roku przedstawiono posąg króla Kamehameha I - założyciela Zjednoczonego Królestwa Hawajów. Był pierwszym z dynastii Kamehameha, która rządziła Hawajami do 1872 roku.

Po przejściu tronu przez Kamehameha II (po śmierci ojca w 1819 roku), misjonarze, którzy przybyli na wyspę, nawrócili wielu Hawajczyków na chrześcijaństwo. Z tego powodu zaprzestano praktykowania niektórych starożytnych zwyczajów, a kolejny władca, Kamehameha III, został pierwszym chrześcijańskim królem Hawajów.

Równocześnie z misjonarzami, na Hawaje zaczęli przybywać przedsiębiorcy i handlowcy. Tamtejszy klimat był idealny do uprawy trzciny cukrowej. Pierwsza stała plantacja zaczęła funkcjonować na wyspie Kaua'i już w 1835 roku. Produkcja cukru bardzo szybko zmieniła ekonomię, społeczeństwo i historię archipelagu. Amerykańscy plantatorzy bardzo szybko zaczęli domagać się władzy politycznej, równocześnie wywierając naciski w celu zagarnięcia coraz większych połaci ziemi.

Mając świadomość niebezpieczeństw, który płynęły ze strony coraz większego zaangażowania cudzoziemców w politykę i gospodarkę Hawajów oraz czując presję wywieranych przez nich nacisków, w 1839 roku król Kamehameha III podpisał Hawajską Deklarację Praw. Kolejnym krokiem było uchwalenie konstytucji. W 1840 król Kamehameha III nadał Hawajom konstytucję wzorowaną na prawie angielskim i konstytucji amerykańskiej. Powoływała ona do życia pierwszy hawajski parlament – Zgromadzenie Ustawodawcze. Gwarantami suwerenności państwa były Stany Zjednoczone, Francja i Wielka Brytania.

Konstytucja przyznawała własność ziemi obywatelom, a jej zarządzanie królowi. Wprowadzała podział władzy na wykonawczą, legislacyjną i sądowniczą. Ustanawiała niezbywalne prawa do tytułu własności dla hawajskich obywateli, którzy mieli dbać o nią i ją pielęgnować. Konstytucja ta utrzymała się dwanaście lat.

Jednak wiadomości o przysługujących im prawach przekazywane były w mało skuteczny sposób. Hawajczycy często nie mieli środków, by podjąć odpowiednie kroki, a często po prostu nie rozumieli idei posiadania ziemi i potrzeby przypisania jej do swojego nazwiska. Większość z nich nigdy nie wystąpiła o przyznanie im stosownych tytułów ziemskich.

Skorzystali na tym obcokrajowcy. Uzyskawszy prawo do zakupu ziemi, cudzoziemcy przystąpili do rozkupywania Hawajów. Przy rosnącym zapotrzebowaniu na cukier, plantacje trzciny cukrowej przeżywały prawdziwy rozkwit. Biznes ten kontrolowany był przez potomków misjonarzy oraz innych białych cudzoziemców, którzy w ostatnich dekadach zaczęli pojawiać się na archipelagu. Założonych zostało pięć firm, nazywanych Hawajską Wielką Piątką, których właściciele zdominowali to, co działo się w Królestwie. Zakup ziemi pozwalał na wysiedlanie Hawajczyków, którzy trafiali do pracy na dużych posiadłościach i plantacjach lub zostawali bezdomnymi. Potrzeba powiększania zysków przez zwiększanie powierzchni uprawnych powodowała wylesienie wysp.

Hawajczycy, od wieków utrzymujący się z ziemi, nie widzieli żadnej korzyści w niewolniczej pracy za głodowe stawki – woleli spokojnie żyć z tego, co przynosił ocean i uprawa tradycyjnych roślin jadalnych. Dlatego byli raczej kiepskimi pracownikami dla zagranicznych przedsiębiorców. Brak rąk do pracy skłonił plantatorów do masowego sprowadzania obcokrajowców, głównie z Chin, Korei, Japonii i Filipin. To na zawsze zmieniło etniczne i demograficzne oblicze wysp.

To król Kamehameha III wybrał Honolulu jako stolicę swego państwa. Głównym czynnikiem ważnym o tej decyzji był naturalny port w pobliżu miasta. Honolulu położone jest na południowo-wschodnim wybrzeżu O'ahu. Poprzednią stolicą była Lāhainā leżąca na wyspie Maui, a przed nią Kailua-Kona na wyspie Hawai'i.

Na znaczku widocznym poniżej, pochodzącym z 1864 roku, przedstawiono osobę, która odegrała znaczącą rolę w dziejach królestwa Hawajów. Jest to księżniczka Victoria Kamamalu. Jej ojcem był królewski gubernator Oahu. Księżniczka była wnuczką króla Kamehameha I, założyciela Zjednoczonego Królestwa Hawajów. Jej dwaj bracia zostali później królami Hawajów jako Kamehameha IV i Kamehameha V.

Od urodzenia (w 1838 roku) oczekiwano, że pewnego dnia księżniczka Victoria Kamamalu obejmie stanowisko Kuhina Nui (czyli urząd premiera) a może nawet urząd monarchy. Ojciec zbudował dla niej w Honolulu wspaniałą rezydencję w stylu odrodzenia greckiego, która była wówczas największym domem w mieście i na całych Hawajach. Król Kamehameha III odkupił od niego tę rezydencję i uczynił z niej pałac królewski nazywany Hale Ali'i (Dom Wodków). Był to pierwszy „Pałac Iolani”. Księżniczka miała krótkie, ale burzliwe życie.

Jak już wspomniano, zaraz po jej urodzeniu planowano, że Victoria zastąpi swoją matkę Kīna'u na stanowisku Kuhina Nui (premera), ale jej matka zmarła, gdy była jeszcze niemowlęciem. Dlatego premierem została ciotka Victorii, jako zastępca swojej siostrzenicy. Ale ona także zmarła gdy Victoria miała siedem lat. Dlatego jej wujek, król Kamehameha III mianował na stanowisko Kuhina Nui polityka nazywanego Keoni Ana a księżniczka Wiktorii Kamāmalu została w 1850 roku mianowana przypuszczalną dziedziczką tytułu Kuhina Nui. Miała być następczynią Keoni Any.

Od 1845 roku aktem ustawodawczym urząd Kuhina Nui został połączony z urzędem ministra spraw wewnętrznych.

W 1854 roku zmarł jej wujek Kamehameha III, a jej brat Aleksander zastąpił go na stanowisku króla jako Kamehameha IV. Ponoć przeciwnicy nowego króla planowali obalić go i osadzić na tronie jego siostrę, księżniczkę Wiktorię. Jednak spisek nie doszedł do skutku.

Wreszcie, w 1855 roku, gdy jej brat był królem Hawajów, jako Kamehameha IV, Victoria Kamāmalu została wreszcie nominalnie Kuhina Nui. Jednak, szanując wolę zmarłego wuja, który chciał, aby Keoni Ana sprawował urząd premiera królestwa aż do swojej śmierci, pozwolono by Keoni Ana zachować funkcję Ministra Spraw Wewnętrznych. Wiktorii przewodniczyła tylko Tajnej Radzie Królewskiej.

Wiktorii była zaręczona z Williamem Charlesem Lunailo, pochodzącym także z rodziny królewskiej. Ich rodzice planowali małżeństwo od dzieciństwa i cieszyło się ono popularnością wśród Hawajczyków. Nawet data ślubu była już ustalona, lecz jej bracia, Kamehameha IV i Kamehameha V, zabronili im zawarcia małżeństwa i ślub został odwołany. Powodem było to, że dzieci Victorii i Lunailo miałyby zbyt wysoką rangę, być może nawet wyższą niż ich własne dzieci. Kamehameha IV próbował ich rozdzielić, starając się zaaranżować związek Victorii z Davidem Kalākaua a Williama Lunailo z inną panną o wysokiej pozycji, Lydią Kamaka'eha.

Tymczasem w 1857 roku doszło do wielkiego skandalu z udziałem Victorii i Marcusa Cummins'a Monsarrata, żonatego angielskiego licytatora. Monsarrat był przyjacielem jej dwóch braci i częstym gościem na kolacjach. Pewnej nocy, 15 stycznia 1857 roku, jej brat, książę Lot został poinformowany, że Monsarrat przebywa w sypialni księżniczki. Natychmiast poszedł do jej pokoju i przytąpał Wiktorię w kompromitującej pozycji, a Monsarrata na „układaniu swoich pantalonów”. Rozwścieczony książę kazał mu odejść, bo inaczej go zabije. Kiedy Kamehameha IV dowiedział się o tym incydencie, obwinił Lotę za to, że „nie zastrzelił Monsarrata jak psa”. Zaraz też, 20 maja 1857 roku król Kamehameha IV wygnał Monsarrata z Hawajów i surowo zabronił mu powrotu do jakiegokolwiek części królestwa. Monsarrat jednak powrócił, więc król ponownie go uwięził i ponownie wygnał.

Różnie oceniane było zachowanie księżniczki Wiktorii Kamāmalu i jej romans. Podobno, jak pisał współczesny pisarz francuski, Charles de Varigny „bezczelność Monsarrata osiągnęła punkt, w którym księżniczka była zmuszona wołać o pomoc”.

Skandal z Monsarratem zakończył starania jej braci aby doprowadzić do ślubu Victorii z Davidem Kalākauą. Historycy twierdzą, że Kalākaua był chętny do zawarcia tego związku, ale Victoria Kamāmalu ostatecznie odmówiła zgody. Doszło do zerwania zaręczyn, księżniczka Wiktorii wyjechała do Wailua, a Kalākaua przez dwa tygodnie nie miał od niej żadnej wiadomości. Związek ten został ostatecznie zakończony, gdy księżniczka zdecydowała się odnowić swoje zaręczyny z Williamem Lunailo.

Król Kamehameha IV, brat Victorii zmarł w 1863 roku nie pozostawiając wyznaczonych spadkobierców. Pełniąc rolę Kuhiny Nui, Victoria, zgodnie z konstytucją, pełniła także funkcję regentki. Jej regencja trwała od śmierci króla do czasu wyboru jego następcy, co nastąpiło w tym samym roku.

Po konsultacji z Tajnymi Radnymi oświadczyła przed władzą ustawodawczą:

„Spodobało się Wszechmogącemu Bogu zakończenie ziemskiej kariery króla Kamehameha IV, kwadrans po 9 rano tego ranka, i ja, jako Kuhina Nui, za radą Tajnej Rady Stanu, niniejszym ogłaszam księcia Lota Kamehameha królem Hawajów, pod stylem i tytułem Kamehameha V. Boże, chroń króla!”.

W tym samym, 1863 roku została przez swojego brata, króla Kamehameha V, mianowana następczynią tronu i księżniczką koronną. Po śmierci brata zostałaby królową Hawajów, lecz, niestety, zmarła wcześniej 29 maja 1866 roku.

Przez ostatnie kilka lat życia rzadko widywano ją publicznie. Do końca życia pozostała panną.

Kamāmalu zachorowała podczas przyjęcia wydanego w rezydencji biskupa w Haleākala w Honolulu w lutym 1866 roku. Choroba nie ustępowała i na początku maja spowodowała paraliż. Przez ostatnie trzy tygodnie życia była przykuta do łóżka. Księżniczka cierpiała z powodu silnego bólu, obrzęku ciała i nie była w stanie poruszać się bez pomocy. Opiekowały się nią damy dworu. Już nie wyzdrowiała i zmarła w domu Papakanene w Moku'aikaua na wyspie Oahu, w wieku 27 lat.

Nigdy nie wyjaśniono jaka choroba była przyczyną jej śmierci. Złośliwe plotki mówiły o kilku aborcjach i o utrzymywaniu przez nią haremu złożonego z młodych tubylców. Bezdzienna śmierć Wiktorii pozostawiła jej brata-króla bez oczywistych spadkobierców. Brat, przez całe życie kawaler, chciał, żeby to ona została jego spadkobierczynią.

Ceremonia pogrzebowa księżniczki Kamāmalu ożywiła wiele obrzędów pogrzebowych odprawianych przez rdzennych Hawajczyków, w tym kanikau (płacz ze smutku) i publiczne występy hula. Płacz trwał tygodniami. Wielu lojalnych Hawajczyków przeszło nawet 50 mil, aby złożyć ostatni hołd swojej księżniczce.

Według opinii chrześcijańskich misjonarzy pod rządami Kamehamehy V miało się ponoć rozpocząć odrodzenie pogaństwa, czego dowodem miały być „pogańskie orgie na pogrzebie jego siostry Victorii Kamāmalu w czerwcu 1866 roku i jego zachęta dla lubieżnych tancerzy hula hula i zgubnej klasy kahunów, czyli czarowników”. Z tą reakcją ściśle związana była rosnąca zazdrość i nienawiść do cudzoziemców. A przecież początkowo uważana była za proamerykańską księżniczkę, która utrzymywała bliską przyjaźń z amerykańskimi misjonarzami. Utalentowana muzycznie, była znakomitą pianistką i wokalistką, przez wiele lat prowadziła chór Kościoła Kawaiahao. Minister spraw zagranicznych uznał za niewłaściwe, aby królewska księżniczka śpiewała w chórze i próbował ją przekonać, aby przestała tam przebywać, lecz ona pozostała wierna amerykańskim misjonarzom w Kawaiahao. Kiedy rodzina królewska zmieniła wyznanie przechodząc z kongregacyjnego kalwińskiego na rzecz Kościoła anglikańskiego na Hawajach (pierwotnie znanego jako Hawajski Kościół Katolicki Reformowany), Wiktoria nie zgodziła się porzucić swojej poprzedniej wiary. Była także poetką i śpiewaczką, komponowała pieśni i mele w tradycyjnym hawajskim stylu.

Mark Twain, który był świadkiem tych wydarzeń, także nazwał działania pogrążonych w żałobie Hawajczyków „pogańskimi orgiami”. Twain nie rozumiał, że w ciągu ostatnich lat życia księżniczka mocno rozczarowała się zachodnią modernizacją i wróciła do starożytnych hawajskich tradycji, a ceremonie pogrzebowe były dla jej brata sposobem na uhonorowanie jej ostatnich życzeń.

Po śmierci brata, króla Kamehamehy V, w 1872 roku nastąpiły wybory powszechne, ponieważ Kamehameha V nie miał potomków i nie wybrał też nikogo na swojego następcę.

Hawajczycy dokonywali wyboru pomiędzy Davidem Kalākaua i Williamem Lunalilo. Obaj pochodzili z najwyższych kręgów arystokracji królestwa i obaj byli dawnymi zalotnikami księżniczki Kamāmalu.

Lunalilo z łatwością wygrał wybory, choć jego panowanie trwało niecały rok, zmarł 3 lutego 1874 roku na gruźlicę. William Charles Lunalilo był szóstym monarchą Królestwa Hawajów od jego wyboru 8 stycznia 1873 roku aż do śmierci rok później.

Był pochodzenia królewskiego, był wnukiem króla Kamehamehy I. Kształcił się w Szkole Królewskiej pod okiem amerykańskich misjonarzy i został uznany za kwalifikującego się do tronu już przez króla

Kamehameha III. Ze względu na swoją popularność i status pierwszego wybranego monarchy Hawajów, stał się znany jako „Król Ludowy”. Król Hawajów, Lunalilo I zmarł nie zostawiając potomków.

Po kolejnych wyborach w 1874 tron królewski objął David Kalākaua. Koronacja odbyła się 12 lu-

tego 1874 roku. Ożenił się z Kapi'olani. Dawid Kalākaua i Kapi'olani adoptowali trójkę dzieci, którym nadali tytuł książąt. Znaczek pocztowy z 1882 roku przedstawia wizerunek króla.

W roku 1887 król Kalākaua został zmuszony do podpisania nowej konstytucji, ułożonej przez członków niedawno utworzonej Ligi Hawajskiej. Ligą Hawajską zarządzał Lorrin Thurston, wnuk jednego z pierwszych misjonarzy przybyłych na Hawaje niemal sześćdziesiąt lat wcześniej. Poza nim do ligi należeli biali imigranci, którzy wzbogacili się na produkcji cukru. Członkowie Ligi początkowo zamierzali dokonać zamachu na króla Kalākauę, ale ostatecznie zagrozili mu tylko śmiercią i zmusili do podpisania nowej konstytucji, znanej pod nazwą Konstytucji Bagnetowej.

Nowa konstytucja przewidywała utworzenie gabinetu politycznego, złożonego wyłącznie z członków Ligi Hawajskiej i nie pozostawiała królowi Kalākaule żadnej realnej władzy. Jej główny punkt dawał prawo do głosowania tylko tym mieszkańcom, których roczny dochód przekraczał 600 dolarów lub którzy zainwestowali w grunt przynajmniej 300 dolarów. Ci drudzy nie musieli nawet być obywatelami Hawajów. Konstytucja udzieliła prawa głosu obcokrajowcom z Ameryki i Europy, a odbierała je Hawajczykom, chyba że posiadali dużą własność ziemską. Prawie nikt z rodowitych Hawajczyków nie zaliczał się jednak do tej grupy. Większość rdzennych Hawajczyków, którzy do tej pory stanowili poważającą część elektoratu, wyeliminowano z gry politycznej.

W ten sposób euro-amerykańska mniejszość praktycznie przejęła władzę nad państwem.

Cztery lata później zatroskany i niedomagający król wyjechał na leczenie do San Francisco, skąd już nie wrócił. W roku 1891 król Kalākaua zmarł niespodziewanie. Tron odziedziczyła jedna z jego dwu siostr, Lidia Lili'uokalani.

Na znaczku pochodzącym z 1883 roku przedstawiono księżniczkę Miriam Kapili Likelike (1851–1887). Była ona siostrą króla Dawida Kalākaua i królowej Lidii Lili'uokalani. Miała jedno dziecko - córkę, księżniczkę Victorię Ka'iulani, tytularną następczynię tronu Hawajów.

W roku 1870 Miriam Likelike wyszła za mąż za Szkota - Archibalda S. Cleghorna. Choć księżniczka Miriam była na pozór silna i pełna wigoru, w wieku trzydziestu kilku lat nagle przestała jeść i podnosić się z łóżka. Podobnie jak w przypadku księżniczki Kamāmalu nigdy nie zdiagnozowano choroby, która doprowadziła do jej śmierci. Osierociła swoją jedenastoletnią córkę Ka'iulani.

Królową została druga siostra Davida Kalākaua, Lydia Lili'uokalani, która jeszcze o tym nie wiedząc miała być ostatnią królową Hawajów. Jako nowa królowa Lydia Lili'uokalani była zmuszona być przywiązać, że utrzyma Konstytucję Bagnetową. Zrobiła to niechętnie, ale zależało jej na utrzymaniu królestwa pokoju. Wkrótce potem jako swoją następczynię wybrała księżniczkę Ka'iulani.

Królowa Lili'uokalani zrobiła wszystko, co w jej mocy, aby rządzić uczciwie i odpowiedzialnie, ale stała w obliczu ogromnej presji ze strony obcokrajowców, którzy mieli zamiar całkowicie podporządkować Hawaje Stanom Zjednoczonym. W roku 1892 Lorrin Thurston i inni członkowie dawnej Ligi Hawajskiej utworzyli Klub Aneksyjny – grupę zorganizowaną jedynie w celu obalenia monarchii i zlikwidowania niepodległości Hawajów.

Z drugiej strony miejscowi obywatele zorganizowali marsz do pałacu w celu wręczenia królowej petycji z żądaniem nowej konstytucji, która miałaby naprawić niesprawiedliwości spowodowane przez

Konstytucję bagnetową i zastrzec prawo wyborcze wyłącznie dla rdzennych obywateli. Królowa Lili'uokalani zgodziła się i powstał projekt nowego dokumentu.

14 stycznia 1893 roku, w dniu zamknięcia sesji zgromadzenia ustawodawczego, przygotowała się do podpisania dokumentu i wysłania jasnego i czytelnego sygnału, że Hawajczycy odbierają swój kraj. Członkowie jej gabinetu, obawiając się spodziewanych konsekwencji, błagali ją, by się wycofała, lecz królowa obwieściła zamiar wydania nowej, sprawiedliwej konstytucji Hawajów. To wystarczyło anty-rojalistycznie nastawionym cudzoziemcom, przede wszystkim Amerykanom, za pretekst do rozpoczęcia rebelii.

Nie chcąc dopuścić do proklamowania nowej konstytucji Minister Stanów Zjednoczonych do spraw Hawajów, John Leavitt Stevens (przedstawiciel dyplomatyczny), który otwarcie popierał frakcję proaneksyjną, oświadczył, że gdyby królowa Lili'uokalani stwarzała jakieś problemy, które mogłyby zagrozić życiu lub interesom Amerykanów, natychmiast sprowadzi do stolicy zbrojne oddziały piechoty morskiej z okrętu USS „Boston”, który stał na kotwicy w porcie Honolulu.

Następnego dnia, 15 stycznia 1893 roku, królowa Hawajów obiecała odłożyć zmiany konstytucyjne i poczekać na rozpoczęcie kolejnej sesji zgromadzenia ustawodawczego. Wielu historyków ocenia to jako śmiertelny błąd, twierdząc, że powinna była postępować zgodnie z pierwotnym planem, ponieważ była to już ostatnia nadzieja na ocalenie monarchii.

Kiedy kolejny dzień przyniósł pokojową demonstrację dużego tłumu rdzennych Hawajczyków przed pałacem 'Iolani, amerykański minister John L. Stevens wydał rozkaz desantu amerykańskiej piechocie morskiej stacjonującej na USS „Boston”. Rebelianci, określający się jako Komitet Bezpieczeństwa, pomaszerowali na pałac królowej i zażądali jej abdykacji. Stu sześćdziesięciu uzbrojonych komandosów zeszło na ląd i stworzyło w pobliżu odciętego pałacu blokadę. Amerykanie wtargnęli do pałacu, rozbroili Straż Królewską i obwołali się Rządem Tymczasowym.

Chcąc uniknąć rozlewu krwi, Lili'uokalani ustąpiła z tronu. Oświadczyła przy tym, że zrzeka się władzy tylko do czasu, kiedy rząd USA, po zapoznaniu się z faktami, unieważni czyny swoich przedstawicieli i zwróci należną jej koronę.

W tym samym czasie jeden z członków Klubu Aneksyjnego, Stanford B. Dole, został już przez rebeliantów nominowany na stanowisko prezesa rządu tymczasowego.

Znaczki przedstawiające królową Lili'uokalani drukowane były w roku 1891, kiedy została królową Hawajów. Natomiast czerwony nadruk o treści: „Provisional GOVT. 1893” przybito na znaczku po przeprowadzeniu rebelii i powstaniu rządu tymczasowego.

17 stycznia 1893 roku ogłoszono, że Hawaje znajdują się odtąd pod nadzorem prezesa Dole'a i samowolnego rządu tymczasowego (znanego jako RT).

Królowa Lili'uokalani protestowała twierdząc, że zgodziła zrzec się tronu tylko pod warunkiem, że władzę przejmą Stany Zjednoczone, a nie rebelianci z bezprawnego rządu tymczasowego. Prezes Dole i jego poplecznicy zignorowali to wystąpienie i wprowadzili stan wojenny, co oznaczało, że obejmują władzę absolutną na Hawajach.

Amerykańscy rebelianci doprowadzili do proklamowania w dniu 4 lipca 1894 roku Republiki Hawajów. Tego samego dnia Sanford Dole samowolnie mianował siebie prezydentem Republiki Hawajów. Po powstaniu republiki, w której w dalszym ciągu panowała nierówność wyborcza, Hawajczycy w odpowiedzi stworzyli podziemny ruch oporu i powstała grupa zwana rojalistami. Celem grupy było obalenie republiki i przywrócenie panowania królowej Lili'uokalani.

W 1895 roku rojaliści przypuścili atak na rząd tymczasowy, ale zostali pokonani. Tych, którzy przeżyli, aresztowano. Ponieważ broń znaleziono również w domu Lili'uokalani, ją także uwięziono. Przechowywana była w małym pokoju w pałacu 'Iolani, a następnie została odesłana do domu, gdzie wiele miesięcy spędziła w areszcie domowym. Zmarła 11 listopada 1917 roku.

Z tego czasu, a dokładnie z 1894 roku, pochodzi ostatni z prezentowanych znaczków, wydany i używany w czasie istnienia Republiki Hawajów.

Republika przetrwała tylko kilka lat.

7 lipca 1898 roku Stany Zjednoczone zajęły kraj, a 12 sierpnia tego samego roku ogłosiły oficjalnie jego aneksję.

Przygotowania do tego aktu trwały już wcześniej. Prezydent USA, William McKinley, podobnie jak i sekretarz stanu John Sherman, należeli do rzeczników ekspansji i od początku mieli na celu przyłączenie Hawajów do Stanów Zjednoczonych. Już w czerwcu 1897 roku przygotowany był układ o aneksji Hawajów, senat jednak zwlekał z ratyfikacją tej umowy. Aneksji Hawajów sprzeciwiała się Japonia oraz obawiające się konkurencji stany produkujące cukier. Ostatecznie 16 marca 1898 roku senacka komisja uchwaliła rezolucję, w której akceptowała aneksję.

Oficjalna ceremonia przyłączenia Hawajów do USA odbyła się w Pałacu 'Iolani. Zdjęto wówczas z masztów flagę Hawajów i wzniesiono flagę Stanów Zjednoczonych Ameryki. Sanford Dole został mianowany pierwszym gubernatorem terytorium zależnego.

Na karty historii Hawaje trafiły ponownie w 1941 roku, kiedy stały się celem niespodziewanego ataku na Pearl Harbor przeprowadzonego przez Cesarstwo Wielkiej Japonii 7 grudnia 1941 roku. Ataku na Pearl Harbor oraz inne instalacje wojskowe i morskie na O'ahu, dokonały samoloty i miniaturowe okręty podwodne. Atak ten spowodował włączenie się Stanów Zjednoczonych do II wojny światowej.

Po II wojnie światowej Hawaje wciąż były terenem zaanektowanym przez USA. Taką formę polityczną miały Hawaje aż do marca 1959 roku, kiedy to Kongres USA uchwalił akt dołączenia Hawajów do Stanów Zjednoczonych Ameryki, jako ich 50 stan. Akt ten został podpisany przez ówczesnego prezydenta USA, Dwighta Eisenhowera. Po uzyskaniu statusu stanu USA Hawaje zmieniły się głównie na skutek gwałtownego rozwoju turystyki na wyspach.